

การขับเคลื่อน SDG 6 ในระดับท้องถิ่น และแผนการดำเนินงานของไทย

ส่วนแผนงานและประมวผล กองจัดการคุณภาพน้ำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 6 คือ การสร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลให้มีการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดและสุขาภิบาลที่ดี ส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพน้ำและการบำบัดน้ำเสียอย่างเป็นระบบ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ การปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำตลอดจนการขยายความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและเพิ่มการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยมีทั้งหมด 6 เป้าหมายย่อย ดังนี้

6.1 การให้ทุกคนเข้าถึงน้ำดื่มที่ปลอดภัยและมีราคาที่สามารถซื้อหาได้ ภายในปี พ.ศ. 2573

6.2 การให้ทุกคนเข้าถึงการสุขาภิบาลและสุขอนามัยที่พอเพียงและเป็นธรรม และยุติการขับถ่ายในที่โล่ง โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อความต้องการของผู้หญิง เด็กหญิง และกลุ่มที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง ภายในปี พ.ศ. 2573

6.3 การปรับปรุงคุณภาพน้ำ การลดมลพิษ ขจัดการทิ้งขยะและลดการปล่อยสารเคมีอันตรายและวัตถุอันตราย ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านการบำบัดลงครึ่งหนึ่ง และเพิ่มการนำกลับมาใช้ใหม่และการใช้ซ้ำที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนทั่วโลก ภายในปี พ.ศ. 2573

6.4 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในทุกภาคส่วนและสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำและจัดหาน้ำที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และลดจำนวนประชากรที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ภายในปี พ.ศ. 2573

6.5 ดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับ รวมถึงผ่านทางความร่วมมือข้ามเขตแดน ตามความเหมาะสม ภายในปี พ.ศ. 2573 6.6 ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ รวมถึงภูเขา ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ แม่น้ำ ชั้นหินอุ้มน้ำและทะเลสาบ ภายในปี พ.ศ. 2563

6.A ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศและสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในกิจกรรมและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำและสุขาภิบาล ซึ่งรวมถึงการเก็บกักน้ำ การขจัดเกลือ ประสิทธิภาพการใช้น้ำ การบำบัดน้ำเสีย เทคโนโลยีการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่

6.B สนับสนุนและเพิ่มความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการจัดการน้ำและสุขาภิบาล

กรมควบคุมมลพิษรับผิดชอบในการรายงานผลตามเป้าหมายย่อยที่ 6.3 ซึ่งมี 2 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ตัวชี้วัดที่ 6.3.1 สัดส่วนของน้ำเสียครัวเรือนและอุตสาหกรรมที่ได้รับการบำบัดอย่างปลอดภัย (กรมควบคุมมลพิษรับผิดชอบการรายงานสัดส่วนของน้ำเสียครัวเรือนที่ได้รับการบำบัดอย่างปลอดภัย) 2) ตัวชี้วัดที่ 6.3.2 สัดส่วนแหล่งน้ำ (เช่น มหาสมุทร, ทะเล, ทะเลสาบ, แม่น้ำ, ธารน้ำ, คลอง, หรือสระน้ำ) ที่มีคุณภาพน้ำโดยรอบที่ดีซึ่งจะต้องจัดส่งให้กับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติในฐานะผู้รับผิดชอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 6 ในภาพรวมของประเทศ

จากข้อมูลในปี 2564 ประเทศไทยมีประชากรประมาณ 66 ล้านคน ก่อให้เกิดน้ำเสียประมาณ 11,006,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยมีการจัดการน้ำเสียด้วยระบบบำบัดน้ำเสีย ดังรูปที่ 1 มีระบบบำบัดน้ำเสียที่ใช้งานจริงจำนวน 146 แห่ง ความสามารถในการบำบัดน้ำเสีย 2,629,666 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน มีน้ำเสียถูกรวบรวมเข้าสู่บำบัดน้ำเสีย จำนวน 1,666,160 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 63 ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบกับปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นทั้งหมด 11,006,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน พบว่า มีน้ำเสียที่ได้รับการบำบัดเพียง ร้อยละ 15 แสดงให้เห็นว่าน้ำเสียจากภาคชุมชนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะระบายลงสู่ท่อระบายน้ำ หรือแหล่งน้ำสาธารณะโดยตรงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำหรือแหล่งน้ำสาธารณะ

รูปที่ 1 ตัวอย่างระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

ในปี 2565 กรมควบคุมมลพิษ ได้ประเมินสถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดินของประเทศไทย โดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index ; WQI) พบว่าแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 43 (30 แหล่งน้ำ) เกณฑ์พอใช้ ร้อยละ 41 (29 แหล่งน้ำ) และเกณฑ์เสื่อมโทรม ร้อยละ 16 (11 แหล่งน้ำ) ดังตารางที่ 1 และรูปที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงสถานการณ์คุณภาพน้ำผิวดินของประเทศไทย ปี 2565

เกณฑ์คุณภาพน้ำ (คะแนน WQI)	ร้อยละ	จำนวนแหล่งน้ำ
 ดีมาก (90 - 100)	-	-
 ดี (80 - 90)	-	30
 พอใช้ (61 - 70)	41	29
 เสื่อมโทรม (31 - 60)	16	11
 เสื่อมโทรมมาก (0 - 30)	-	-

รูปที่ 2 ตัวอย่างพื้นที่เก็บตัวอย่างแหล่งน้ำผิวดิน

นอกจากนี้ยังได้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง และประเมินดัชนีคุณภาพน้ำทะเล (Marine Water Quality Index ; MWQI) ประจำปี 2565 พบว่าคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ร้อยละ 1 เกณฑ์ดี ร้อยละ 59 เกณฑ์พอใช้ ร้อยละ 31 เกณฑ์เสื่อมโทรม ร้อยละ 7 และเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก ร้อยละ 2 ดังตารางที่ 2 และรูปที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงสถานการณ์คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง ปี 2565

เกณฑ์คุณภาพน้ำทะเล (คะแนน MWQI)			ร้อยละ (ประมาณการ)
	ดีมาก	จำนวน 1 จุด (> 90 - 100)	1
	ดี	จำนวน 124 จุด (> 80 - 90)	59
	พอใช้	จำนวน 66 จุด (> 50 - 80)	31
	เสื่อมโทรม	จำนวน 14 จุด (> 25 - 50)	7
	เสื่อมโทรมมาก	จำนวน 5 จุด (0 - 25)	2

รูปที่ 3 การตรวจประเมินดัชนีคุณภาพน้ำชายหาดท่องเที่ยว

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ด้านที่ 18 ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืนประเทศไทย ได้กำหนดเป้าหมายคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำทะเล อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมกับประเภทการใช้ประโยชน์ ร้อยละ 90 ของพื้นที่เป้าหมาย ภายในปี 2570 ซึ่งปัจจุบันพบว่า แหล่งน้ำยังมีคุณภาพน้ำไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สาเหตุหลักของปัญหาคุณภาพน้ำมาจากการระบายน้ำเสียจากชุมชนที่ไม่ผ่านการบำบัดน้ำเสีย ทั้งนี้ การกักเก็บน้ำเสียและการก่อสร้างและเดินระบบบำบัดน้ำเสียอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การบริหารน้ำเสีย กระทรวงมหาดไทย พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในการจัดการน้ำเสียชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ในการจัดสร้างและเดินระบบบำบัดน้ำเสีย จึงจำเป็นต้องหาแนวทางในเชิงโมเดลธุรกิจ (Business model) โดยให้ การจัดสร้างและเดินระบบบำบัดน้ำเสียสร้างรายได้กลับคืนสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการ ระบบบำบัดน้ำเสียให้มีความยั่งยืน